

Naturverdier i sentrale deler av Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt, Hadsel kommune

Torbjørn Høitomt



Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag fra Forsvarsbygg kartlagt naturtyper etter DN håndbok 13 på i sentrale deler av Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt. i Hadsel kommune. 2 naturtype-lokaliteter er blitt avgrenset, begge med lokal verdi (C-verdi). Det ble ikke påvist rødlistede arter under kartleggingen.

Nøkkelord

Nordland
Hadsel
Melbu/Haugtuva
Skytefelt
Naturtyper
Viltområder
Sanering
Rødlistearter
Svartelistearter

Omslag

FORSIDEBILDER
Øvre: Filthinnelav (Kim Abel).
Midtre: Ospeskog ved Sæteråsen (Torbjørn Høitomt).
Nedre: Veien inn til en av skytebanene (Torbjørn Høitomt).

LAYOUT (OMSLAG)
Blindheim Grafisk

ISSN: 1504-6370

ISBN: 978-82-8209-385-9

Biofokus-rapport 2014-26

Tittel

Naturverdier i sentrale deler av Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt, Hadsel kommune.

Forfatter

Torbjørn Høitomt

Dato

7.11.2014

Antall sider

14 sider

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder denne rapporten "levende" linker.

Refereres som

Høitomt, T. 2014. Naturverdier i sentrale deler av Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt, Hadsel kommune. BioFokus-rapport 2014-26. Stiftelsen BioFokus, Oslo.

Oppdragsgiver

Forsvarsbygg

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.

Andre BioFokus rapporter kan lastes ned fra:
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalléen 21, 0349 OSLO
Telefon 99550257

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen BioFokus har på oppdrag fra Forsvarsbygg foretatt naturfaglige registreringer i Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt i Hadsel kommune. Arbeidet er utført i forbindelse med planlagte saneringsarbeider i områder som tidligere er brukt som skytefelt. Arne Eriksen har vært vår kontaktperson hos oppdragsgiver. Kim Abel har vært prosjektansvarlig og BioFokus sin kontakt mot Forsvarsbygg og kvalitetssikring av rapport, mens Torbjørn Høitomt har utført kartleggingen og stått for rapporteringen.

Oslo, 27. november 2014

Torbjørn Høitomt



Deler av det undersøkte området brukes fortsatt til sivil skyteaktivitet. Her utsikt nordover mot Sæteråsen. Foto: BioFokus/Torbjørn Høitomt 2014.

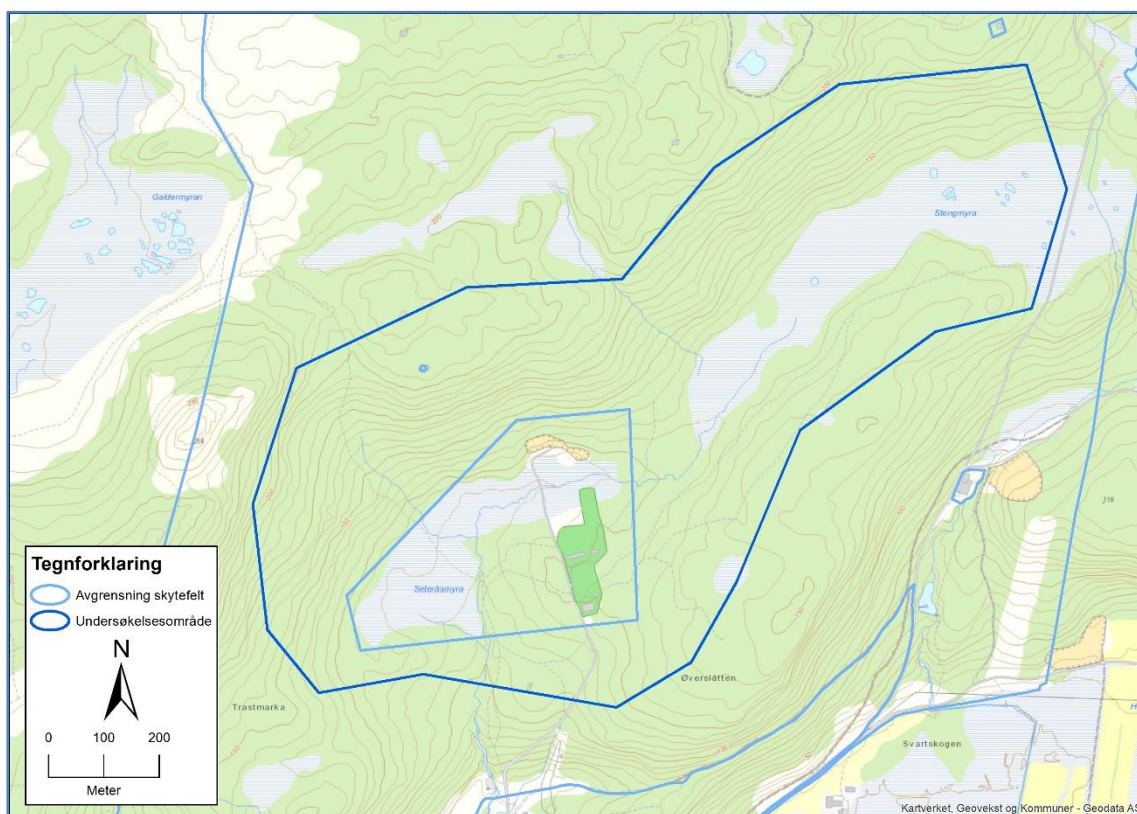
Innhold

1	INNLEDNING	5
1.1	OPPDRAG OG UNDERSØKELSESONRÅDE	5
1.2	BAKGRUNN	5
1.3	NATURFORHOLD	6
1.3.1	<i>Geologi</i>	6
1.3.2	<i>Vegetasjon</i>	6
1.4	TIDLIGERE REGISTRERINGER	6
2	METODE	6
3	RESULTATER	7
3.1	GENERELT OM UNDERSØKELSESONRÅDET	7
3.2	REGISTRERTE NATURTYPER	9
3.3	ARTSREGISTRERINGER	12
3.3.1	<i>Rødlistearter</i>	12
3.3.2	<i>Fremmede arter</i>	12
3.3.3	<i>Viltregisteringer</i>	12
3.4	VURDERING AV JORDSMONN	13
4	DISKUSJON	13
5	REFERANSER	14

1 Innledning

1.1 Oppdrag og undersøkelsesområde

BioFokus har på oppdrag fra Forsvarsbygg utført kartlegging av naturtyper etter DN håndbok 13 i Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt. Det ble også søkt etter rødlistede arter, fremmede arter og vilt. Det ble i tillegg gjort en vurdering av eventuelle spesielle hensyn som må tas til fjerning og eventuell tilførsel av løsmasser i forbindelse med sanering av de gamle skytebanene. Den undersøkte delen av feltet omfatter om lag 1,5 km², overveiende skogkledd areal, samt noe myr. Undersøkelsesområdet fremgår av figur 1. Feltdelen av oppdraget ble utført 1. og 2. august noe som var optimalt for å fange opp aktuelle artsgrupper i området. Optimal sesong for soppkartlegging er noe senere på høsten, men potensialet for sjeldne og truede sopp i området regnes som lavt.



Figur 1. Figuren viser beliggenheten til det undersøkte området i Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt.

1.2 Bakgrunn

Bakgrunnen for oppdraget er behov for mer kunnskap om områdets naturverdier i forbindelse med vurdering av sanering av tidligere skytebaner.

1.3 Naturforhold

1.3.1 Geologi

Geologien i området er dominert av mangeritt, delvis omdannet til gneis (NGU 2014).

1.3.2 Vegetasjon

Fattig vegetasjon som blåbærskog og bærlyngskog er de klart mest dominerende vegetasjonstypene på fastmark, men en del småbregne med overgang til svak lågurtmark finnes i liene under Sæteråsen.

Myrene er for en stor del ombrotrofe med arter som molte, røsslyng, tranebær, bjønnskjegg, torvmoser og reinlav. Noe minerotrof myr, men fortsatt fattig, forekommer innimellom, særlig langs bekker og langs kanten av den store myra ved skytebanene. Noe kildepreget mark finnes i lia ned fra Sæteråsen.



Typisk myr i området. Store deler av myrene er veldig tørre.

1.4 Tidligere registreringer

De finnes noen registreringer av sopp og karplanter fra området i Artskart (2014), for det meste fra slutten av 1980-tallet. Etter hva vi kjenner til er det tidligere ikke gjort andre systematiske registreringer av arter eller naturtyper i dette området. Aktuelle nasjonale databaser er gjennomgått før feltarbeid (Naturbase og Artskart).

2 Metode

Avgrensning og verdisetting av naturtypelokaliteter følger nyeste versjon av DN håndbok 13 fra Miljødirektoratet (Direktoratet for Naturforvaltning 2007), samt nyere faktaark som nå er under utarbeidelse i forbindelse med revisjon av håndboka.

Alle nye data er lagt inn i Forsvarsbygg sin Natur2000 base og vil bli overført til Fylkesmannen i Nordland for innlegging i Naturbase. Forvaltningsrelevante arter er lagt inn i Artskart.

3 Resultater

3.1 Generelt om undersøkelsesområdet

Undersøkelsesområdet omfatter i grove trekk de nærmeste delene av nedbørsfeltet rundt myrene ved skytebanene, samt myrene og skytebanene. Et stort myrområde ligger sentralt i området med slake åser både på nord- og sørsida. Et bekkedrag renner gjennom myra og suppleres med vann fra noen mindre sidebekker. Bjørk dominerer tresjiktet, men det er varierende innslag av rogn, osp og selje. Store deler av området er sterkt preget av beite gjennom lang tid. Mye av det som i dag er skog har tidligere trolig vært åpen beitemark eller åpen beiteskog. Skogen i området fremstår derfor stort sett som ganske ung. En del areal har også ung bjørkeskog/-kratt der det tidligere har vært åpent areal i forbindelse med militær aktivitet.



Store deler av området domineres av relativt ung bjørkeskog med innslag av andre boreale lauvtrær som osp, rogn og selje.

Området ligger nær Melbu sentrum og er i dag mye brukt som rekreasjonsområde. Det går en vei inntil skytebanene og en rekke stier som både blir brukt av folk og beitedyr. Minst én merket tursti krysser igjennom området. Undersøkelses- området ligger tett inntil et flerbruks idretts- og aktivitetsanlegg med blant annet lysløype. En liten del av område blir også benyttet til sivil skyteaktivitet.

Det går både sau og storfe i området. Beitetrykket er stedvis ganske sterkt, men store deler også ganske tilgrodd med kratt og ungskog. Det er noe tråkkskader etter beitedyrene i bløte områder der dyrene går/oppholder seg mye.

Det ble registrert to naturtyper etter DN-håndbok 13 i området. Dette omfatter en lokalitet med et gammelt ospeholt og en lokalitet med rikmyr. Verdiene i begge lokalitetene er i og for seg ganske marginale, men skiller seg akkurat nok i fra «hverdagsnaturen» i området til at de har naturtypeverdi på lokal skala.



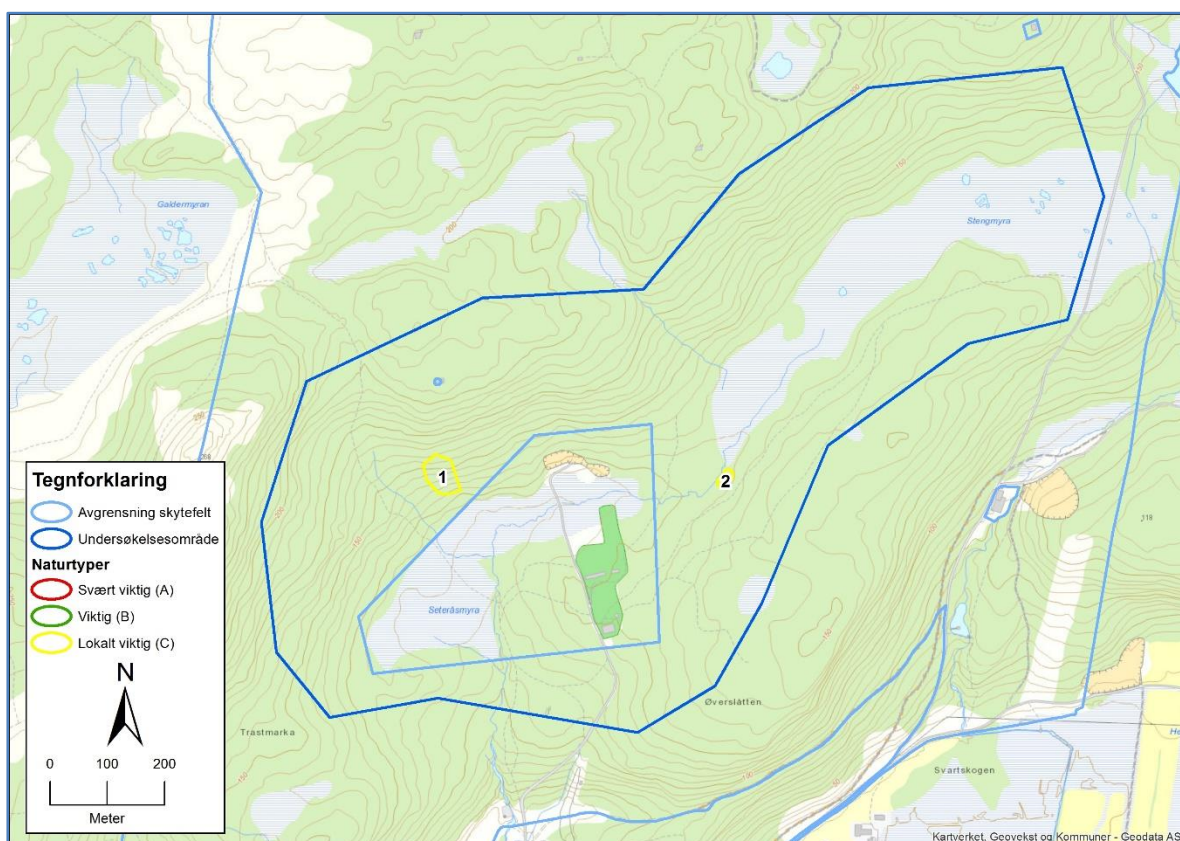
Småvokst krattskog av bjørk på en av de gamle skytebanene som nå er i gjengroing.

3.2 Registrerte naturtyper

Feltarbeidet i 2014 har dokumentert 2 naturtypelokaliteter, ei rikmyr og en gammel ospeskog. Tabell 1 viser en oversikt over valg av naturtype og naturtypeutforming for hver av lokalitetene, samt verdi og areal. Fulle beskrivelser av naturtypene følger deretter.

Tabell 1. Tabellen viser oversikt over de registrerte naturtypelokalitetene med type, verdi og areal

Lokalitet	Lok nr.	Nasjonalt nr.	Naturtype	Utforming	Verdi	Areal (daa)
Sæteråsen S	1	100110608	Gammel boreal lauvskog	Gammel ospeskog	C	3,2
Stengmyra S	2	100110611	Rikmyr	Rikmyr i lavlandet	C	0,6



Figur 2. Kartet viser de 2 nyregistrerte lokalitetene med lokalitetsnummer i henhold til tabell 1. Undersøkellesområdet er alt areal innenfor den mørke blå streken.

Lokalitetsnr	1. Sæteråsen S
Lokalitetsnr Naturbasen	Ny
Naturtype	Gammel boreal lauvskog
Utforming	Gammel ospeskog
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	3,2 daa
Høyde over havet	130-160
UTM (WGS84)	33 W 491630 7600285

Innledning: Lokaliteten er registrert av BioFokus v/Torbjørn Høitomt den 01.07.2013 i forbindelse med kartleggingsarbeid i Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt på oppdrag fra Forsvarsbygg.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger rett nord for Melbu på Hadseløya i Hadsel kommune og omfatter en eldre ospesuksesjon. Berggrunnen i området er overveiende fattig til intermediaær bestående av mangeritt og gneis.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder naturtypen gammel boreal løvskog med delnaturtypen gammelt ospeskog. Lokaliteten omfatter om lag 20 ospetrær med en diameter på 20-40 cm. Noe bjørk, selje og osp finnes innimellom. Det finnes lite dødved og trærne er ikke spesielt gamle. Vegetasjonen domineres av en frisk blåbærtype.

Artsmangfold: Det ble påvist et knippe svake signalarter på ospetrærne, men ingen særlig sjeldne eller truete arter. Potensialet for slike blir vurdert som lavt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Ingen nyere spor etter mennesker er registrert, men det er ikke usannsynlig at hele området en gang har vært åpen beitemark.

Skjøtsel og hensyn: Lokaliteten bør i utgangspunktet bevares gjennom fri utvikling.

Verdivurdering: Liten, men velutviklet ospeskog med utviklingspotensial. Det er ikke mye osp i landskapet og lokaliteten blir derfor vurdert som lokalt viktig (C-verdi).



Typisk interiør fra lokaliteten med gammel ospeskog. Skogen er foreløpig ikke veldig gammel, men vil på sikt kunne bli et viktig habitat for krevende arter i flere artsgrupper.

Lokalitetsnr	2. Stengmyra S
Lokalitetsnr Naturbasen	Ny
Naturtype	Rikmyr
Utforming	Rikmyr i lavlandet
Verdisetting	Lokalt viktig (C)
Areal	0,6 daa
Høyde over havet	130
UTM (WGS84)	33 W 492141 7600271

Innledning: Lokaliteten er registrert av BioFokus v/Torbjørn Høitomt den 02.07.2013 i forbindelse med kartleggingsarbeid i Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt på oppdrag fra Forsvarsbygg.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger rett nord for Melbu på Hadseløya i Hadsel kommune og omfatter en mindre, noe rikere del av et større hovedsakelig fattig myrkompleks. Berggrunnen i området er overveiende fattig til intermedier bestående av mangeritt og gneis.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder naturtypen rikmyr med delnaturtypen åpen intermedier- og rikmyr i lavlandet og omfatter et lite nordvendt, delvis kildepåvirket myrareal langs en bekk. Myra er for en stor del åpen, men noe krattvegetasjon av vier og bjørk finnes, særlig langs kantene. Vegetasjonen er for det meste intermedier med innslag av rike partier nær kildefremspring i myras øverkant. Vanlige karplanter er slåttestarr, duskull, bjønnskjegg, hvitlyng, skogsnelle, tettegras, stjernestarr, harerug, bukkeblad, trådsiv, strengstarr og frynsestarr. Mosefloraen vitner om noe mer tilgang på mineraler med arter som piperensermose, rødmakkmose, buetvebladmose, kildetvebladmose, bekehoggstann og grasmose. I tillegg forekommer både knappmøkkmose, blankmøkkmose og pæremøkkmose på møkk fra beitende storfe.

Artsmangfold: Det ble ikke påvist noen sjeldne eller truede arter og det videre potensialet for slike vurderes som lavt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Lokaliteten beites både av storfe og sau. Det har stedvis oppstått en del tråkkskader i myrene som følge av dette, men kun i mindre omfang innenfor denne lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn: Dagens hevdregime bør fortsette, men beitetrykket bør ikke økes ytterligere da dette kan føre til store tråkkskader der dyrene går mye.

Verdivurdering: Relativt liten lokalitet med forekomst av rikmyrarter. Dette er et relativt sjeldent miljø lokalt og lokaliteten vurderes derfor som lokalt viktig (C-verdi).



Intermedier myr med rikere partier sør på Stengmyra.

3.3 Artsregistreringer

3.3.1 Rødlistearter

Det er verken gjennom tidligere undersøkelser eller gjennom denne kartleggingen påvist sjeldne eller trua arter innenfor Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt. Overveiende fattig berggrunn, og derav hovedsakelig fattige vegetasjonstyper, gir lite grunnlag for rikere vegetasjon og forekomster av sjeldne arter av karplanter, jordboende sopp og moser. Intensiv bruk av området til beite og uttak av trevirke har ført til svært lite tilgjengelig habitat for arter som er avhengig av gamle trær og død ved. I løpet av et par tiår vil imidlertid denne situasjonen kunne bedre seg, spesielt for osp. Flere mindre ospesuksesjoner og arealer med noe aldrende bjørkeskog i lia opp fra Stengmyra vil på sikt kunne bli viktige habitater for arter knyttet til gamle og døde strukturer av disse treslagene. Osp er for øvrig et svært viktig treslag for mange arter i skog.

Det kan være et visst potensial for beitemarkssopp knyttet til små engpartier i den åpne skogen i området, særlig i partier med litt rikere vegetasjon. Det er tidligere registrert noe beitemarkssopp i Melbu-området, men dette dreier seg bare om vanlige og vidt utbredte arter.

3.3.2 Fremmede arter

Det ble ikke registrert fremmede arter i området.

3.3.3 Viltregisteringer

Viltkartlegging krever vanligvis at et område oppsøkes mange ganger, helst fordelt over flere år, og et kort besøk på en enkelt dato vil ikke kunne gi særlig konkrete data om slike forhold. Det er imidlertid ingenting ved terreng og vegetasjon som tilsier at området har en rik eller spesiell viltfauna. Myrområdet er en potensiell viltlokalitet, men hverken tilgjengelig informasjon eller feltarbeid avdekket noen konkrete verdier. Det foreligger heller ingen registreringer av viltlokaliteter i det undersøkte området på Naturbase.

3.4 Vurdering av løsmasseforflytninger

Når det gjelder løsmasser angir rapporten Forsvarsbygg/Skifte eiendom og Cowi (2011) detaljert type jordsmonn i de arealene som er planlagt sanert. BioFokus har foretatt en videre vurdering om hvorvidt det er gunstig med tilførsel av ekstra løsmasser og eventuelt type løsmasser i de delene som skal saneres. Hovedkonklusjonen er at det i de tilfellene hvor en kun behøver å fjerne det øverste laget av jordsmonnet så er det bedre å la naturene restaurere seg selv i form av naturlig frøsetting fra omkringliggende areal, samt at det ikke blir tilført eksterne løsmasser. Da slipper en eventuelle utfordringer med å tilpasse ulike løsmassetyper til de ulike delområdene, samt utfordringer knyttet til innførsel av arter fra andre regioner.

Skaper saneringen mye bart fjell i dagen så har vi fortsatt samme anbefaling, men kanskje dette skaper mulige konflikter med tanke på etterbruk av området. Da får en vurdere om deler av området bør fylles med tilsvarende masser som ble fjernet. Hvilke masser dette er konkret er det vanskelig å si noe om uten å vite nøyaktig hvilke områder som får denne problematikken. Det beste er å forholde seg til jordtypene som står i tabell 2-7 i COWI's rapport og hente tilsvarende masser fra et område med basefattige løsmasser (myrjord, torv, sand, grus).

I de tilfellene hvor en er nødt til å grave i forbindelse med myr og hvor en potensielt skaper dreneringsgater gjennom myra bør en tette igjen dreneringsgata i den ytre/nedre sonen, og da er det torvjord som bør benyttes. Kanskje det vil være en bedre løsning å benytte torv fra den aktuelle myra ved å grave et par frosenkninger midt inne på myra. Forsenkningene vil da skape nye leveområder for vanntilknyttede organismer og vil være med på å berike området.

Eventuell tilførsel av løsmasser bør være av samme type som nevnt i tabell 2-7 i COWI's rapport og av basefattig type. Tilføring av kalkrike masser vil føre til større potensial for interessant biologisk mangfold på sikt, men det er ikke anbefalt siden det ikke finnes kalkrik berggrunn eller kalkrike løsmasser på stedet i dag.

4 Diskusjon

Bakgrunnen for denne undersøkelsen har vært et behov for kunnskap om naturverdiene i sentrale deler av Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt i forbindelse med planlagt sanering av de gamle skytebanene. I de senere år har det pågått planlegging av denne saneringen, et arbeid som har avdekket store mengder tungmetaller i flere områder i tilknytning til tidligere skytebaner. Rapporten Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt – Miljøkartlegging (Forsvarsbygg/Skifte eiendom og Cowi 2011) dokumenter hva som er gjort og videre utfordringer knyttet til forurensede masser på skyte- og øvingsfeltet.

Naturtypekartleggingen sommeren 2014 har dokumentert at det ikke finnes særlig store naturverdier i området. To mindre arealer er kartlagt og avgrenset som prioritert naturtype med lokal verdi (C-verdi). Ut over dette finnet mye ung bjørkeskog på fattig grunn og mye fattig myr som til dels er sterkt påvirket av grøfting.

Det er lite trolig at den planlagte saneringen vil påvirke de to registrerte naturtypene, da disse ligger et lite stygge unna de gamle skytebanene. Dersom det allikevel er et behov for å nærme seg de kartlagte arealene bør påvirkningen begrenses til et minimum.

Beiteregimet som foregår i området bør videreføres som i dag. Det er trolig lang tradisjon for beite i området, noe som er med på å opprettholde en ganske åpen struktur i deler av bjørkeskogen.

5 Referanser

Artskart 2014. Artsdatabanken & GBIF Norge. <http://www.artsdatabanken.no/artskart>

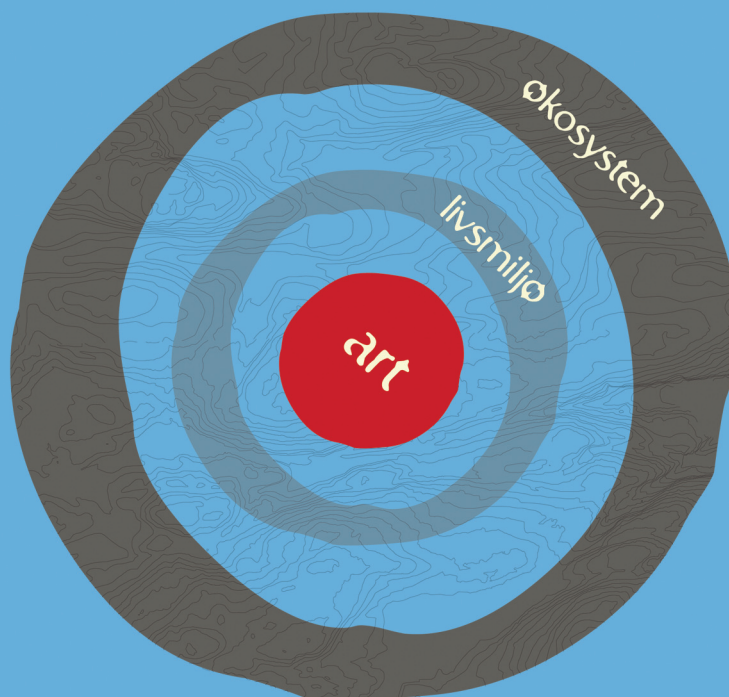
Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting biologisk mangfold, rev. utg. DN-håndbok 13.

<http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Forsvarsbygg/Skifte eiendom og Cowi. 2011. Melbu/Haugtuva skyte- og øvingsfelt – Miljøkartlegging. Statusrapport september 2011. Rapport FBSE 2010/31.

NGU. 2014. Norges Geologiske Undersøkelse. Berggrunnskart på nett.

<http://www.ngu.no/no/hm/Kart-og-data/>



BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>



Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8209-385-9

BioFokus-rapport 2014-26